

Сокровольська Н.Я., к.е.н.,
Буковинський державний
фінансово-економічний університет,
м. Чернівці

Інноваційні особливості формування місцевих бюджетів у сучасних умовах

Розглянуто практичні засади, організаційну структуру та особливості формування місцевих бюджетів у сучасних умовах, а також визначено чинники, які впливають на формування і виконання місцевих бюджетів. Запропоновано основні шляхи зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів та ефективних міжбюджетних відносин.

Ключові слова: органи місцевого самоврядування (ОМС), доходи бюджету, інвестиційні субвенції, місцеві податки та збори, бюджет розвитку.

Рассмотрены практические принципы, организационная структура и особенности формирования местных бюджетов в современных условиях, а также определены факторы, которые влияют на формирование и выполнение местных бюджетов. Предложены основные пути укрепления доходной базы местных бюджетов и эффективных межбюджетных отношений.

Ключевые слова: органы местного самоуправления (ОМС), доходы бюджета, инвестиционные субвенции, местные налоги и сборы, бюджет развития.

In this article the practical foundations, the organizational structure and characteristics of the formation of local budgets in the current conditions, as well as the factors influencing the formation and execution of local budgets. The basic ways to strengthen the revenue base of local budget and effective intergovernmental relations.

Key words: local government (LSG), the revenue of the budget, the investment subsidy, local taxes and fees, the budget development.

Постановка проблеми. Бюджети місцевих рад є фінансовою основою для здійснення ними повноважень, визначених Конституцією України, Бюджетним кодексом України, Законом України «Про місцеве самоврядування» та іншими законодавчими актами.

Варто зазначити, що чинне законодавство, яке визначає бюджетні права територій, ще не повною мірою відповідають потребам

сьогодення. Певна частина положень ще залишається декларативною і практично не застосовується.

Назріла потреба у практичних заходах щодо розширення фінансової самостійності територій у соціально-економічній сфері, на основі визначення компетенції центральних і районних органів влади та органів місцевого самоврядування: кожний рівень управління повинен розпоряджатися бюджетними ресурсами, необхідних для здійснення покладених на нього функцій.

Гостро постало питання запровадження прогресивних підходів до формування бюджетної стратегії та кількісних і якісних показників бюджету.

В умовах обмеженості фінансових ресурсів, які держава здатна спрямувати на економічний розвиток, особливої актуальності набувають питання вдосконалення процесу бюджетування та програмно-цільового методу формування бюджету. Тому надзвичайно актуальним завданням є вирішення питань, які потребують наукових досліджень, зокрема оптимізація процесу управління бюджетними ресурсами, визначення їх структури та контроль за ефективним використанням бюджетних коштів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематикою даного питання досліджували такі зарубіжні вчені: Дж.М. Кейнс, А.В. Паретто, П. Самуельсон, Дж. Стігліц, В. Танзі; серед українських привертають увагу наукові роботи В. Андрущенко, О. Василика, І. Луніної, В. Опаріна, Ю. Пасічника, О. Шевченко, В. Федосова, В. Прядка та інших. Одночасно з поглибленням реформ в галузі бюджетної системи дане питання вивчають також Молдован О.О., Мярковський А.І., Жаліло Я.А. В їхніх працях наголошується на необхідності підвищення фінансової самостійності місцевої влади за рахунок розширення джерельної бази місцевих бюджетів та вдосконалення трансфертних відносин. Проте незважаючи на доволі значну кількість публікацій, присвячених тематиці місцевих фінансів, яка з'явилася останнім часом в Україні, все ще залишаються недостатньо дослідженими питання зміцнення доходної бази територіальних громад базового рівня – міст районного значення, селищ і сіл. Потребує уточнення розподіл джерел доходу між рівнями бюджетної системи, співвідношення між доходами, переданими державою до місцевих бюджетів, та їхніми власними доходами, необхідно забезпечити підвищення фіскальної автономії та відповідальності місцевих органів влади. Все це зумовлює

необхідність дослідження формування доходів місцевих бюджетів в Україні та формулювання пропозицій з його удосконалення.

Постановка завдання. Важливим етапом для впровадження Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» стало прийняття 8 липня 2010 року нового Бюджетного кодексу України та 2 грудня 2010 року Податкового кодексу України. Тим самим внесено суттєві зміни в порядок складання, розгляду, затвердження та виконання бюджетів.

Можна стверджувати, що на сьогодні в Україні не існує відкритого і прозорого механізму бюджетного процесу. Тому питання реформування бюджетної політики дуже актуальне в даний час, адже достатньо важливі зміни згідно з новим Бюджетним кодексом припадають саме на нього.

Метою даної роботи є дослідження наявних проблем бюджетного процесу України, а також виявлення принципово нових заходів та прийомів для підвищення його ефективності.

Виклад основного матеріалу. Конструктивною новацією нового Бюджетного кодексу стало те, що з метою врегулювання взаємовідносин між законодавчою та виконавчою гілками влади у бюджетному процесі, під час визначення бюджетної політики та бюджетних параметрів на наступний бюджетний період закріплений статус Декларації цілей та завдань бюджету на наступний бюджетний період, визначено її зміст і термін прийняття Кабінетом Міністрів України (до 1 квітня року, що передує плановому) та унормовано проведення парламентських слухань з питань бюджетної політики і прийняття Верховною Радою України відповідних рекомендацій з цього питання.

Оптимізовано процедури розгляду і прийняття Закону про Державний бюджет України, а саме: визначено два читання, замість існуючих трьох, що подовжує період його доопрацювання до другого читання Кабінетом Міністрів України спільно з уповноваженими представниками Комітету Верховної Ради України з питань бюджету.

Удосконалено порядок розгляду проектів законів стосовно їх впливу на показники бюджету (зменшення надходжень бюджету та/або збільшення його витрат) та відповідності бюджетному законодавству, встановлено порядок набуття чинності законопроектів прийнятих після 15 липня року, що передує планованому, не раніше початку бюджетного періоду, що настає за плановим.

Новий Бюджетний кодекс разом із проектом бюджету зобов'язує уряд оприлюднювати інформацію щодо залучення довгострокових (більше одного року) кредитів (позик), надання гарантій, набуття прав поручителя за зобов'язаннями державних підприємств, у тому числі господарських товариств, у статутному фонді яких державі належить 50 та більше відсотків акцій (часток, паїв) [8].

Позитивний вплив на виконання бюджету матиме заборона проведення розрахунків з бюджетом у негрошовій формі, у тому числі шляхом взаємозаліку, застосування векселів, бартерних операцій та зарахування зустрічних платіжних вимог у фінансових установах. Розрахунки у негрошовій формі були однією з найбільших проблем бюджетної системи 1990-х–початку 2000-х років [10].

Бюджетний кодекс створює правове підґрунтя для практики надання позик. Державній казначейській службі надано можливість залучати на поворотній основі кошти єдиного казначейського рахунка для покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів. У принципі така практика застосовується і зараз, а новим бюджетним кодексом вона лише «узаконена».

Метою Проекту модернізації державних фінансів є зміцнення управління державними фінансами завдяки підвищенню його операційної ефективності та прозорості шляхом запровадження стійкої інтегрованої системи управління державними фінансами.

Запроваджено механізм середньострокового бюджетного планування та прогнозування, який максимально узгоджується з державним плануванням та прогнозуванням соціально-економічного розвитку, орієнтованого на визначення стратегічних пріоритетних завдань та досягнення конкретних результатів соціально-економічного розвитку.

Розширено джерела доходів місцевих бюджетів та упорядковано видаткові повноваження місцевих бюджетів.

Розглянемо зазначене на прикладі Івано-Франківської області за 2012 рік.

Передано доходів державного бюджету до місцевих бюджетів – 92118,5 тис. грн: зокрема:

1) 50 % плати за користування надрами загальнодержавного значення (53939,9 тис. грн);

2) 50 % збору за спеціальне використання водних ресурсів загальнодержавного значення (6279,9 тис. грн);

3) плати за отримання ліцензій та сертифікатів (22174,6 тис. грн);

4) частину податку на прибуток до бюджету розвитку (до 2 % бюджету АРК, обласним, міським міст Києва та Севастополя бюджетам, до 3 % – бюджетам міст республіканського АРК, обласного значення та районним бюджетам відповідно до закону з питань оподаткування);

5) 50 % збору за спеціальне використання лісових ресурсів державного значення (9635,4 тис. грн);

6) надходження від продажу безхазяйного майна (79,2 тис. грн);

7) плату за надання в оренду ставків, розміщених у басейнах річок загальнодержавного значення (29,5 тис. грн);

8) 50 % надходжень податку на прибуток та акцизного збору понад річні розрахункові обсяги, визначені у Законі «Про Державний бюджет» на відповідний рік (за рахунок збільшення відповідної бази оподаткування (понад 50 %) шляхом здійснення заходів щодо детінізації економіки).

Розширено джерела доходів, що не враховуються під час визначення обсягів міжбюджетних трансфертів, за рахунок зарахування у повному обсязі таких платежів (додаткові надходження становили – 175534,0 тис. грн). Зокрема:

1) плати за землю – 71621,8 тис. грн (179054,6 тис. грн – 100 %);

2) єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва (зараховується до бюджету розвитку) – 103493,1 тис. грн;

3) надходження адміністративних штрафів – 419,1 тис. грн;

4) запровадження податку на нерухоме майно (нерухомість);

Збільшено для бюджетів місцевого самоврядування з 20 до 50 відсотків нормативи зарахування до бюджетів міст, сіл, селищ збору за забруднення навколишнього природного середовища – 83,2 тис. грн (надійшло 138,6 тис. грн – 50,0 %) та грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності – 530,8 тис. грн (884,6 тис. грн – 50,0 %).

Віднесено до бюджету розвитку місцевих бюджетів частину податку на прибуток підприємств (крім податку на прибуток комунальних підприємств і фінансових установ) відповідно до додаткових ставок такого податку, у розмірах, визначених законом з питань оподаткування та єдиного податку (103493,1 тис. грн).

Включено до видатків місцевих бюджетів, що враховуватимуться під час визначення обсягу міжбюджетних трансфертів, фінансування центрів соціальної реабілітації дітей-інвалідів, центрів професійної

реабілітації інвалідів, центрів соціально-психологічної реабілітації дітей, соціальних гуртожитків для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, закладів та установ комунальної власності, яким надано статус національного, утримання позашкільної освіти (заходи районного значення з позашкільної роботи з дітьми).

Таблиця 1

Структура власних доходів місцевих бюджетів Івано-Франківської області, %¹

Види доходів	Роки							
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1	2	3	4	5	6	7	8	9
ППП	0,6	1,1	1,2	0,5	1,0	0,4	1,2	0,6
Податки на власність	9,8	10,2	9,2	10,0	8,9	12,9	12,2	15,0
Збори за спеціальне використання природних ресурсів	20,5	24,2	17,1	24,8	31,8	32,6	41,9	39,9
Місцеві податки і збори	5,6	4,8	3,9	3,8	3,5	2,7	3,1	3,3
Фіксований сільськогосподарський податок	0,4	0,3	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2
Доходи від власності та підприємницької діяльності	1,0	4,6	2,5	1,9	3,9	5,1	0,7	0,1
Плата за оренду цілісних майнових комплексів та іншого майна	2,7	2,8	2,3	3,3	3,1	2,5	2,9	3,1
Власні надходження бюджетних установ	28,0	27,3	21,4	27,6	25,8	26,8	36,2	36,3
Доходи від операцій з капіталом	20,3	17,9	31,2	20,5	11,8	9,1	0,1	0,1
Цільові фонди	11,2	6,8	11,1	7,3	10,1	7,8	1,5	1,4
Разом	100	100	100	100	100	100	100	100

До бюджету Івано-Франківської області за 2012 рік надійшло доходів з урахуванням трансфертів на суму 6 745 620,5 тис. грн, з них:

- доходів загального і спеціального фондів без урахування трансфертів – 1 926 979,9 тис. грн, або 28,6 %, з яких доходів, що не враховуються під час визначення обсягів міжбюджетних трансфертів (власних доходів) – 237 866,0 тис. грн, або 3,5 %;

- трансфертів з державного бюджету – 4 818 640,6 тис. грн, або 71,4 %, з яких: дотації вирівнювання та додаткові дотації з державного бюджету – 2 824 959,9 тис. грн; субвенції з державного бюджету – 1 993 680,7 тис. грн.

Як свідчать дані табл. 1, власні доходи становлять незначну частку (3,5 %) у структурі місцевих бюджетів області. З прийняттям 8 липня 2010 року нового Бюджетного кодексу України відбулися

¹ Власні розрахунки за даними Головного фінансового управління Івано-Франківської ОДА.

зміни у структурі власних доходів місцевих бюджетів Івано-Франківської області, зокрема спостерігається зменшення частки надходжень від місцевих податків і зборів та зростання зборів за спеціальне використання природних ресурсів і деяких видів неподаткових доходів (зокрема, власні надходження бюджетних установ).

Аналізуючи власні доходи місцевих бюджетів Івано-Франківської області, необхідно, на наш погляд, приділити увагу насамперед місцевим податкам і зборам, оскільки в більшості зарубіжних країн вони є основним джерелом надходжень до місцевих бюджетів, що забезпечує їхню фінансову автономію. В Україні загалом, і в Івано-Франківській області зокрема (табл. 2), частка місцевих податків в доходах є дуже незначною. Незважаючи на те, що протягом останніх років надходження від цього виду доходів номінально ростуть, простежується тенденція до зниження їхньої фіскальної ролі (табл. 3).

Таблиця 2

Частка місцевих податків та зборів у податкових надходженнях і в доходах загального фонду місцевих бюджетів Івано-Франківської області², %

Частка у	Роки							
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
податкових надходженнях	2,9	2,4	2,0	1,7	1,6	1,3	1,1	1,2
доходах загального фонду	3,0	2,4	2,0	1,7	1,6	1,2	1,1	1,1

Що ж спричиняє зниження фіскальної ролі місцевих податків і зборів? Відповідь на це запитання може лежати у декількох площинах.

По-перше, воно зумовлене їхніми інституційними особливостями. А саме:

1) невідповідністю нормативного регулювання у цій сфері сучасним вимогам, оскільки ставки податків і зборів були встановлені у 1993 р. і за цей період не переглядалися (вони здебільшого прив'язані до так званого «неоподаткованого мінімуму доходів громадян», встановленого на рівні 17 грн); загалом, регулювання справляння місцевих податків і зборів Декретом Кабінету Міністрів України суперечить вимогам Конституції та інших законодавчих актів, згідно з якими засади оподаткування повинні визначатися тільки законами України;

² Власні розрахунки за даними Головного фінансового управління Івано-Франківської ОДА.

2) відсутністю у переліку місцевих податків і зборів дійсно еластичних видів доходу, надходження від яких швидко зростали б з розвитком економіки території та внаслідок зміни ОМС ставок оподаткування;

3) найголовніше – відсутністю в ОМС дієвих стимулів нарощувати надходження з місцевих джерел, адже щораз більшу частку своїх надходжень, яка росте, вони отримують за рахунок закріплених доходів та трансфертів (деякі дослідники називають цю ознаку «другорядністю» місцевих податків як джерел доходу [6, с. 47]).

Таблиця 3
Надходження місцевих податків і зборів за 2009–2012 роки³

тис. грн

Види податків	2009		2010		2011		2012	
	Фактичні надходження	Відхилення до минулого року	Фактичні надходження	Відхилення до минулого року	Фактичні надходження	Відхилення до минулого року	Фактичні надходження	Відхилення до минулого року
Податок з реклами	2317,4	96,0	804,0	34,7				
Комунальний податок	2628,6	87,9	2470,8	93,9				
Збір за парковку автомобілів	459,1	110,6	452,0	98,4	921,7	203,9	731,8	79,4
Ринковий збір	9978,9	99,9	9641,0	96,6				
Збір за видачу ордера на квартири	3,2	79,9	2,5	76,3				
Курортний збір	96,7	90,3	106,7	110,4				
Збір за використання місцевої символіки	262,7	478,0	364,5	139,7				
Збір за проведення аукціонів	24,9	57,0	11,7	46,8				
Збір за дозвіл розміщення об'єктів торгівлі	709,9	99,4	595,3	83,9				
Туристичний збір	-	-	-	-	683,1		873,3	127,8
Збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності	-	-	-	-	12197,7	-	14310,7	117,3
Всього	16481,4	96,0	14448,5	87,7	13802,5	95,5	15915,8	115,3

Останній висновок може бути підкріплений доволі достовірними результатами економетричного аналізу чинників, які визначають обсяг надходжень місцевих податків і зборів на душу населення у селищах D_M (обсяг закріплених доходів на душу населення $D_{зак}$, обсяг власних доходів на душу населення $D_{вл}$, обсяг дотації вирівнювання на душу населення $D_{дот}$, чисельність населення N , частка дотації вирівнювання у доходах ОМС $Ч_{дот}$). Як показують власні розрахунки

³ Власні розрахунки за даними Головного фінансового управління Івано-Франківської ОДА.

за даними головного фінансового управління Івано-Франківської ОДА, відповідне регресійне рівняння набуває такого вигляду:

$$D_M = 18,499 - 0,01D_{\text{зак}} - 0,06D_{\text{вл}} + 0,046D_{\text{дот}} - 0,002H - 0,338C_{\text{дот}} \quad (1)$$

Найважливіший висновок, який випливає з рівняння (1) – це те, що збільшення частки дотації вирівнювання у доходах місцевого бюджету дуже негативно впливає на стимули ОМС збирати місцеві податки і збори.

Отже, чим вищий ступінь дотаційності відповідного бюджету, тим менше ОМС звертатиметься до місцевих податків і зборів як джерела поповнення бюджету.

По-друге, на зниження фіскальної ролі місцевих податків впливають такі фіскальні чинники, як надходження трансфертів (зокрема дотації вирівнювання, яка становить переважну частину обсягу трансфертів). Як показали результати регресійного аналізу (див. рівняння (1)), сильний негативний вплив на надходження місцевих податків і зборів на душу населення (і, відповідно, їх частки), справляє ступінь трансфертної залежності місцевого бюджету.

Так, для селищ характерно, що зростання частки трансфертів на 1 % призводить до зменшення питомих надходжень місцевих податків і зборів на 34 коп. (з урахуванням того, що їх середні надходження на одну особу ледве перевищують 7 грн, такий вплив можна вважати дуже значним). Для сіл характерно те саме, хоч цей негативний вплив не виявився настільки ж значним.

По-третє, ненадійність та погана передбачуваність надходжень від цих видів доходів. Аналіз надходжень від трьох з чотирьох найважливіших видів місцевих податків і зборів показує, що їх надходження з року в рік дуже відхиляються від запланованих показників. Це означає, що на місцях немає ефективної методики планування надходжень від окремих місцевих податків і зборів.

Податковим кодексом України від 2 грудня 2010 р. частково врегульовано справляння місцевих податків і зборів та оптимізовано їх перелік.

У зв'язку з цим скасовано неефективні податки і збори, що не відігравали великої ролі у наповненні місцевих бюджетів, і водночас їх справляння суб'єктами господарювання призводило до невиправданих витрат у зв'язку з обов'язковістю систематичного подання податкових звітів до органів державної податкової служби та сплати незначних сум до місцевих бюджетів.

Залишено у переліку місцевих податків і зборів – збір за місяць для паркування транспортних засобів, введено два нові збори: туристичний збір та збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності та з 1 січня 2013 року – податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

Як видно з таблиць 2 та 3, надходження місцевих податків і зборів в Івано-Франківській області за 2012 рік становили – 15915,8 тис. грн, або лише 1,1 % у доходах загального фонду місцевих бюджетів, відповідно за 2009 рік – 16481,4 тис. грн (1,6 %). Отже, спостерігається тенденція до зниження частки місцевих податків і зборів у загальній структурі надходжень до місцевих бюджетів.

В Україні з 1 січня 2013 р. набуває чинності стаття 265 Податкового кодексу, згідно з якою вводиться податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. В Івано-Франківській області прогнозується надходження такого податку в сумі 417,0 тис. грн, що становитиме менш як 1% у загальному обсязі власних доходів.

Усе вищенаведене свідчить про те, що, як зазначають дослідники, система місцевого оподаткування «...не відповідає загальноновизнаним світовою практикою критеріям самодостатності і економічної доцільності» [7, с. 34].

На нашу думку, однією з перепон для розвитку місцевого оподаткування в Україні є те, що перелік цих податків та зборів визначається на державному рівні, а ОМС обмежені в праві запроваджувати на своїй території власні податки і збори. На місцях завжди існують унікальні об'єкти оподаткування, які могли б поповнити місцеві бюджети, проте запровадження податків на специфічні види господарської діяльності чи об'єкти не належать до компетенції ОМС.

На наш погляд, ОМС повинні мати право запроваджувати на своїй території власні податки і збори, а центральний уряд тільки контролювати загальний рівень податкового навантаження. Це сприятиме досягненню на рівні ОМС фіскальної еквівалентності (або «інституційної симетрії» [9]), тобто більшої відповідності між обсягом видатків та мобілізацією доходів.

Роль місцевих бюджетів як фактора економічного і соціального розвитку значною мірою реалізується через здійснення капітальних видатків, які фінансуються з бюджету розвитку. Водночас, бюджети розвитку на місцях досі ще не стали достатньо активним чинником соціально-економічного розвитку, хоч і простежується тенденція до

збільшення частки коштів місцевих бюджетів, призначених для фінансування інвестицій у загальному обсязі доходів бюджету розвитку (із 5,1 % в 2008 р. до 43,2 % в 2013 р.).

Частка державних трансфертів у 2012 р. становила 56,8 % сукупних надходжень бюджету розвитку місцевих бюджетів області. Це означає, що відбувається поступове заміщення власних коштів місцевих бюджетів на державні, що свідчить про зменшення здатності місцевої влади самостійно вирішувати питання місцевого значення.

За 2012 рік до бюджету розвитку місцевих бюджетів області надійшло 152 988,5 тис. грн, і більше порівняно з 2011 роком на 37 851,4 тис. грн, або на 32,9 %, в тому числі:

- коштів від відчуження майна, що перебуває у комунальній власності – 6 303,4 тис. грн, і менше на 9 089,9 тис. грн, або на 59,1 % (зменшення кількості об'єктів, що підлягали продажу);

- коштів від продажу землі – 34 707,0 тис. грн, і менше на 23 518,5 тис. грн, або на 40,4 %;

- єдиного податку – 103 493,1 тис. грн і більше на 61 974,9 тис. грн або у 2,5 раза.

Крім того, у 2012 році отримано субвенцій з державного бюджету:

- на соціально-економічний розвиток – 48 334,0 тис. грн;

- за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку – 38 510,5 тис. грн.

Окремими науковцями підтверджено, що незважаючи на чимало переваг офіційних трансфертів, основним їх недоліком є дестимулюючий характер розвитку [12, с. 15].

Крім того, як зазначається у дослідженнях, механізм надання інвестиційних субвенцій (субвенцій на соціально-економічний розвиток) на регіональному рівні не є прозорим, через що їх розподіл перебуває під впливом суб'єктивних чинників, отож посилює нерівномірність соціально-економічного розвитку територій [4, с. 65; 5, с. 70]. Ймовірно, що саме через це переважна частина субвенцій інвестиційного спрямування зараховується до бюджетів проміжного рівня – обласного та районного – та великих міст.

Загалом частка коштів бюджету розвитку у сукупних надходженнях місцевих бюджетів області є доволі незначною (що, на думку О. Шевченко, свідчить про відсутність на місцевому рівні продуманої інвестиційної політики [13, с. 129]), хоч і виявлена

тенденція до її зростання (здебільшого за рахунок трансфертних коштів), що підтверджує необхідність подальшого розвитку цієї складової місцевих бюджетів. До того, ж, як зазначають дослідники, без зміцнення цієї складової місцевих бюджетів неможливе забезпечення інноваційного розвитку територій [3, с. 363].

Висновок. Дослідження показало, що актуальною проблемою нині є підвищення зацікавленості ОМС в ефективному управлінні місцевими фінансовими ресурсами, насамперед власними доходами, що, в принципі, може підвищити ефективність управління територіями. Сьогодні ця зацікавленість незначна, оскільки відбувається заміщення власних доходів на закріплені та трансфертні. Збільшення обсягу отриманих місцевими бюджетами трансфертів негативно впливає на акумуляцію ними власних доходів. До того ж необхідно зауважити посилення фіскальної ролі неподаткових платежів, зокрема доходів від капіталу, що свідчить про намагання ОМС розв'язати проблеми поточної нестачі коштів за допомогою продажу наявних капітальних активів.

Відбувається також зменшення фіскальної ролі місцевих податків і зборів, яке спостерігається в усіх видах місцевих бюджетів. До причин, які це зумовлюють, належить їхній низький дохідний потенціал та висока непередбачуваність надходжень, що обґрунтовує необхідність здійснення заходів з перегляду переліку цих податків та удосконалення їхньої структури, зокрема принципів встановлення ставок.

Проблеми наповнення бюджету розвитку місцевих бюджетів потрібно розв'язувати, запровадивши прозорий і справедливий механізм розподілу цільових субвенцій, а також посилюючи мотивацію ОМС до використання власних джерел доходів.

Крім цього, наявна система міжбюджетних трансфертів не викликає в органів зацікавленості у зростанні власних доходів.

Основою нової моделі формування місцевих бюджетів в Україні має стати комплексна бюджетна децентралізація. Бюджетна децентралізація – це процес передання повноважень від центрального уряду до органів місцевого самоврядування. Така передача повноважень має супроводжуватися передачею відповідних фінансових ресурсів на виконання цих повноважень, через запровадження місцевих податків або трансформацію чи закріплення частини загальнодержавних податків за місцевими бюджетами, що отримали нові повноваження.

Отже, процес розбудови місцевих фінансів в Україні відповідно до сучасних вимог все ще залишається незавершеним, що вимагає від держави та суспільства подальших зусиль, спрямованих на їх удосконалення. Тому в рамках проведеної бюджетної реформи, доцільно встановити для місцевих бюджетів, які щороку нарощують обсяги доходів, що враховуються для обчислення трансфертів, повноцінний механізм і реальні джерела стимулювання; передбачити реальне надання відповідним місцевим бюджетам субвенції з державного бюджету на компенсацію втрат доходів на виконання власних повноважень, унаслідок надання пільг, встановлених державою.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010, № 2456-VI.
2. Податковий кодекс України від 02.10.2010, № 2755-VI.
3. Васильєва Н.В. Інноваційний розвиток територіальних громад / Н. В. Васильєва // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія «Управління». Вип. 3 (9). Державне управління та місцеве самоврядування / за заг. ред. В. К. Присяжнюка, В.Д. Бакуменка. – К. : Видавничо-поліграфічний центр Академії муніципального управління, 2009. – С. 357–364.
4. Вергейчик О.Л. Проблеми та перспективи врегулювання бюджетних взаємовідносин між органами влади центрального та місцевого рівнів / О. Л. Вергейчик // Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії. Серія: Економічні науки. – 2009. – № 1 (21). – С. 65–70.
5. Вінграновський А.М. Підвищення ролі бюджету розвитку місцевих бюджетів у реалізації державної політики регіонального розвитку / А. М. Вінграновський // Наукові праці НДФІ. – 2008. – Вип. 1 (42). – С. 68–76.
6. Герчаківський С.Д. Місцеве оподаткування в Україні: традиції, реалії та напрями удосконалення / С.Д. Герчаківський // Фінанси України. – 2003. – № 2. – С. 43–49.
7. Іваненко В.О. Місце та роль місцевих податків і зборів у забезпеченні місцевого самоврядування / В.О. Іваненко // Фінанси України. – 2005. – № 4. – С. 32–34.
8. Кізіма А. Макроекономічне прогнозування як онова бюджетного процесу / А. Кізіма // Світ фінансів. – 2011. – № 1. – С. 40–45.
9. Луніна І. Стратегія реформування місцевих бюджетів в Україні / І. Луніна // Дзеркало тижня. – 2006. – № 21 (600). – С. 7.
10. Молдован О.О., Жаліло Я.А., Шевченко О.В. Нова архітектура бюджетної системи України: ризики та можливості для економічного зростання / О.О. Молдован, Я.А. Жаліло, О.В. Шевченко // Аналітична доповідь. – К. : НІСД, 2010. – 35 с.
11. Мярковський А.І. Бюджетний кодекс України в контексті бюджетної реформи / А.І. Мярковський // Фінанси України. – 2011. – № 8. – С. 3–18.

12. Механізм та оцінка ефективності формування бюджетів адміністративно-територіальної одиниці на прикладі бюджету Чернівецької області / В.В. Прядко, В.К. Євдокименко, Е.О. Юрій, М.В. Карвацький // Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії. Економічні науки: збірник наукових праць. Вип. 2 (21). – Чернівці, 2011. – С. 8–19.

13. Шевченко О.В. Матеріально-фінансові основи місцевого самоврядування в Україні: пошук ефективних складових / О.В. Шевченко, Є.В. Жемеренко // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 3 (4). – С. 127–133.

14. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [сайт <http://www.minfin.gov.ua>].